

Tweetaligheid, hoe meet je dat?

Hella Binnendijk

Universiteit Utrecht

Masterthesis

Universiteit Utrecht

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

Masterprogramma Orthopedagogiek

Student: H.M. Binnendijk, 4180305

Begeleider: Mona Timmermeister

2° beoordelaar: Dr. Elma Blom

6 juni 2014

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie ‘Tweetaligheid, hoe meet je dat?’. Een onderzoek binnen het brede onderzoeksgebied naar tweetaligheid. Met deze masterscriptie zal ik het theoretische deel van mijn studie orthopedagogiek aan de universiteit Utrecht afronden.

Graag wil ik de personen bedanken die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze scriptie. Allereerst, een woord van dank aan mijn afstudeerbegeleidster, Mona Timmermeister, die het onderwerp aan mij heeft geïntroduceerd en mij gedurende het proces zeer prettig begeleid heeft. Ook wil ik graag alle 10 de tweetalige gezinnen bedanken die bereid zijn geweest om deel te nemen aan mijn onderzoek. Zonder hun bijdrage was mijn scriptie niet tot stand gekomen.

Utrecht, juni 2014

Abstract

Het doel van dit onderzoek is om antwoord te krijgen in hoeverre de aangepaste vragenlijst Questionnaire for Parents of Bilingual Children (PaBiQ) valide is met betrekking tot de daadwerkelijke taalomgeving en taalgebruik bij tweetalige kinderen van vier tot 10 jaar. In dit onderzoek is bij 10 tweetalige gezinnen de PaBiQ vragenlijst als interview mondeling afgenomen in de thuissituatie. De validiteit van de vragenlijst wordt gecontroleerd aan de hand van een dagboekmethode. In dit onderzoek worden twee metingen vergeleken, die van het dagboek en de vragenlijst, om te kijken of de antwoorden op de PaBiQ vragenlijst goed weergeven wat er dagelijks in meertalige gezinnen gebeurt. Het totaal aantal vragen die met elkaar vergeleken zijn is $N=24$. Op basis van dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat er bij 10 vragen een significant verschil is gevonden. Bij de 14 niet-significante variabelen is er geen verschil gevonden tussen de antwoorden op de vragenlijst en het dagboek, er kan met enige waarschijnlijkheid geconcludeerd worden dat deze vragen representatief gemeten worden door de vragenlijst. Tot slot is er in de discussie gekeken of belangrijkste taalomgevingsfactoren uit de literatuur zoals de factoren *taalinput*, *taalpatronen ouders* en *aanbod taalactiviteiten* voldoende vertegenwoordigd zijn in de PaBiQ vragenlijst.

Abstract- English version

The aim of this research is to answer to what extent the use of the adapted Questionnaire for Parents of Bilingual Children (PaBiQ) is a valid instrument to measure the actual language environment and language use of bilingual children with the age of four up to and including 10 years old. In this study, 10 bilingual families carry out the series of oral interviews of the PaBiQ Questionnaire within the domestic sphere. The validity of the questionnaire is checked by using a diary method. In this study two measurements are compared, those of the diary and the questionnaire, to see whether the answers to the PaBiQ Questionnaire reflect what is happening daily in multilingual families. The total number of questions that are compared in this study is $N = 20$. This study concludes that there is a significant difference between the answers on 10 questions. For the 14 non-significant variables, there is no difference found between the responses of the questionnaire and the diary. It can be concluded with some probability that these 14 questions are accurately measured by the questionnaire. In the discussion chapter, this paper discusses whether the main factors of the language environment that emerge in the literature, such as the factors '*input language*', '*language patterns of the parents*' and '*the offer of language activities*' are sufficiently represented in the PaBiQ Questionnaire.

Tweetaligheid, hoe meet je dat?

Een tweetalige spreker is een persoon die twee talen kan spreken en begrijpen. Kinderen kunnen vanaf hun geboorte twee of meer talen hebben geleerd of later in hun leven taalvaardigheden hebben ontwikkeld (MacLeod, Fabiano-Smith, Boegner-Pagé, & Fontolliet, 2013). Wereldwijd leeft ongeveer de helft van de kinderen in een meertalige omgeving (Tucker, 1998). De omstandigheden van meertaligheid variëren enorm. Zo kan een kind thuis met één taal in aanraking komen, terwijl er in de samenleving een andere taal wordt gesproken. Het kind kan in de thuisomgeving twee verschillende talen aangeboden krijgen of de thuissituatie en de gemeenschap zijn beide tweetalig. De blootstelling aan twee talen bij tweetalige kinderen kan vrij evenwichtig zijn, maar één taal kan ook domineren (Hoff, 2006). De tweetalige ontwikkeling is moeilijk te bestuderen, aangezien er heterogeniteit bestaat in de taalontwikkeling van tweetalige gezinnen (Genesee, 2006).

Pas sinds een paar jaar worden de soorten meertalige omgevingen en de gevolgen daarvan voor de taalverwerving en ontwikkeling vastgelegd (Hoff, 2006). Scheele, Leseman en Mayo (2010) hebben onderzoek gedaan naar taalpatronen, taalinbreng en taalvaardigheden in de thuissituatie bij tweetalige gezinnen. Kinderen die vanaf hun geboorte twee talen hebben geleerd en die beide talen goed beheersen, blijken cognitieve voordelen te hebben, zoals een grotere gecombineerde woordenschat en een verbeterd metalinguïstisch bewustzijn in vergelijking met eentalige kinderen. Bovendien beschikken tweetalige kinderen over betere metalinguïstische vaardigheden dan eentalige kinderen en zijn ze ook gevoeliger voor structurele verschillen tussen talen, waardoor ze meer aandacht hebben voor de systematische eigenschappen van een taal (Bialystok, 1991, 2001). Tweetaligheid kan daarnaast positief effect hebben op de cognitieve ontwikkeling van kinderen, vooral wanneer beide talen ondersteund worden door de gemeenschap en de samenleving op emotioneel gebied en op academisch gebied op latere leeftijd (Malakoff & Hakuta, 1991). Ondanks het bewijs dat tweetaligheid voordelen kan opleveren zijn er ook nadelen in vergelijking met eentalige kinderen aangetoond. Bialystok (2009) ontdekte bijvoorbeeld dat de gemiddelde grootte van de woordenschat bij tweetalige kinderen kleiner is dan bij hun eentalige klasgenoten.

Een aantal onderzoeken naar eentalige kinderen heeft vastgesteld dat vroege taalvaardigheden sterk gerelateerd zijn aan bepaalde factoren in de thuisomgeving. Zo kunnen de factoren sociaaleconomische status (SES) en de taalinbreng thuis variabiliteit veroorzaken in de taalvaardigheden van kinderen (Hoff, 2006). Studies naar tweetaligheid tonen ook aan dat de taalomgeving invloed heeft op de taalontwikkeling van het kind. De Houwer (2007) onderzocht welke factoren in een tweetalige omgeving van invloed zijn op

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

tweetaligheid en het slagen hiervan. Aan de hand van een oudervragenlijst is het taalgebruik thuis bij 3.677 tweetalige Vlaamse gezinnen onderzocht. De gevraagde informatie betrof onder andere de taalinput, zoals input moeder, vader en broer of zus in de thuissituatie. De resultaten van het onderzoek van De Houwer (2007) tonen ten eerste aan dat succesvol opvoeden van tweetalige kinderen erg afhankelijk is van de ouderlijke patronen in het taalaanbod. Ten tweede kan vermenging van de twee talen in het taalaanbod een potentiële bron van verwarring zijn voor kinderen, waardoor sommige gezinnen kiezen voor een één ouder één taal aanpak. Er zijn aanwijzingen uit eerder onderzoek dat deze aanpak bij oudere kinderen geen voldoende garantie geeft voor een succesvolle tweetalige ontwikkeling (De Houwer, 2007). Maar er zijn ook aanwijzingen dat de mate van taalvermenging negatief gerelateerd is aan de vroege woordenschat ontwikkeling bij een kind (Byers-Heinlein, 2013). Tot slot heeft de input van een taal in de thuissituatie invloed op de taalontwikkeling. Hoe meer input een kind in een bepaalde taal ontvangt hoe hoger het kind scoort bij tests op woordenschat, lezen en schrijven in die taal (De Houwer, 2007).

Slechts enkele studies hebben onderzoek gedaan naar de invloed van het aanbod van taalactiviteiten op de taalontwikkeling bij tweetalige kinderen. Studies van Leseman, Mayo, en Scheele (2009) en Patterson (2002) tonen aan de taalactiviteiten voorlezen, kijken naar educatieve televisieprogramma's, verhaal vertellen en gesprekken voeren een positief effect hebben op de woordenschat en het taalbegrip van de taal waarin deze interacties plaatsvinden. Dit geldt voor zowel eentalige als tweetalige kinderen (Patterson, 2002).

Het onderzoek van Duursma et al. (2007) laat vergelijkbare resultaten zien. In deze studie is gekeken naar voorspellende factoren die van invloed zouden kunnen zijn op de Engelse en Spaanse woordenschat bij Latino-Engelse leerlingen in de Verenigde Staten. De data zijn verzameld aan de hand van een ouderinterview. Uit de resultaten blijkt dat kinderen uit gezinnen die de voorkeur hebben om in de thuissituatie Engels te praten de neiging hebben hoger te scoren op Engelse taalvaardigheid en kinderen uit gezinnen die de voorkeur geven aan het spreken van Spaans thuis, neigen naar hogere scores op Spaanse taalvaardigheid. Spaans is in de VS, in tegenstelling tot de dominante taal Engels, gerelateerd aan een grotere afhankelijkheid van taalinput en ondersteuning door de thuisomgeving. Ook dit onderzoek toont aan dat de vaardigheid van tweetalige kinderen in elke taal sterk gerelateerd is aan de hoeveelheid input die een kind ontvangt in die taal (Duursma et al. 2007; De Houwer, 2007). Daarnaast hebben factoren zoals opleidingsniveau, het contact met andere immigranten uit dezelfde taalgemeenschap, sociale klasse en leeftijd bij immigratie ook een effect op het taalgebruik en de voorkeur voor een bepaalde taal bij tweetalige individuen (Padilla et al.,

1991).

Een hogere vaardigheid op de ene taal bij tweetalige kinderen kan ten koste gaan van de andere taal (Butler & Hakuta, 2004). De Houwer (2007) concludeert dat de tweetalige kinderen de dominante taal, dat wil zeggen de taal die het meeste gesproken wordt, vaak zonder enige moeite leren spreken. De minderheidstaal daarentegen is de taal die het risico loopt niet gesproken te worden. In het onderzoek van Okita (2002) geven ouders in interviews aan dat het opvoeden van kinderen om twee talen te spreken vaak als een moeilijk proces wordt ervaren dat veel tijd vraagt. Maar er zijn ook ouders die aangeven geen speciale aandacht te schenken aan het leren van een tweede taal bij hun kind en toch actieve tweetalige kinderen hebben (De Houwer, 2007).

De taalomgeving en taalgebruik in de thuisomgeving van tweetalige kinderen varieert, maar de gevolgen van deze heterogeniteit, op bijvoorbeeld de cognitieve groei en taalontwikkeling van het kind, zijn niet voldoende onderzocht. Om meer inzicht te krijgen in de heterogene condities waarin tweetaligheid zich ontwikkelt is het van maatschappelijk belang om de taalomgeving te onderzoeken (Place & Hoff, 2011). In eerdere onderzoeken zoals die van De Houwer (2007), Okita (2002) en Duursma et al., (2007) is gebruikt gemaakt van een oudervragenlijst als instrument om de omgevingsfactoren bij tweetaligheid in kaart te brengen. Belangrijke kwaliteitscriteria van een instrument, zoals een oudervragenlijst, zijn validiteit en betrouwbaarheid. De eis van betrouwbaarheid houdt in dat bij herhaling van een onderzoek het resultaat hetzelfde blijft. Van een valide instrument wordt gesproken wanneer het meet wat het beoogt te meten. Een instrument wat niet aan deze twee kwaliteitscriteria voldoet heeft geen diagnostische waarde (Giesbrecht & Peters, 2010).

Het onderzoek waar deze scriptie onderdeel van uitmaakt is een subproject van de studie aan de Universiteit Utrecht van de faculteit Sociale Wetenschappen, die onderzoek doet naar de cognitieve ontwikkeling in een context van ontluikende tweetaligheid. De studie bestudeert hoe de ontwikkelende tweetaligheid bij kinderen de cognitieve groei beïnvloedt en of cognitieve testen van invloed zijn bij het herkennen van taalstoornissen bij tweetalige kinderen. Dit subproject bevat het piloten van een oudervragenlijst over de taalontwikkeling en taalomgeving bij tweetalige kinderen. De aangepaste Questionnaire for Parents of Bilingual Children (PaBiQ) is nog niet eerder in deze vorm in het Nederlands gebruikt, dus het is onzeker of de vragenlijst valide is.

In dit onderzoek wordt de validiteit van de aangepaste PaBiQ vragenlijst onderzocht, door de antwoorden op de oudervragenlijst over de taalomgeving en taalgebruik van tweetalige kinderen te controleren of het beoogt wat het moet meten. De validiteit van de

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

vragenlijst wordt gecontroleerd aan de hand van een dagboekmethode, een manier om data te verzamelen waarbij de ouders zelf intensief informatie, zoals gedragingen en gebeurtenissen, bijhouden en noteren (Iida, Schrouf, Laurenceau, & Bolger, 2012). Meerdere onderzoeken, zoals Gollan, Bonanni, en Montoya (2005) en Lanvers (2001), maakten al gebruik van deze manier van data verzamelen. De metingen van de vragenlijst en het dagboek worden vergeleken om te kijken of de antwoorden op de vragenlijst goed weergeven wat er dagelijks in meertalige gezinnen gebeurt. Een valide vragenlijst heeft ook praktische relevantie, het instrument zou namelijk in de praktijk kunnen helpen meer inzicht te geven op de herterogene condities van de taalomgeving en taalgebruik die van invloed zijn op de taalontwikkeling van tweetalige kinderen. De onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt;

-In hoeverre is de meting van de aangepaste PaBiQ Questionnaire (vragenlijst voor ouders van tweetalige kinderen) valide met betrekking tot de daadwerkelijke taalomgeving en taalgebruik bij tweetalige kinderen?

In de volgende sectie wordt de methode besproken. Hierin komen de steekproef van het onderzoek, de dagboekmethode en de procedure van het onderzoek aan bod. In de data analyse wordt een overzicht gegeven van de statistische toets waarmee de validiteit van de vragenlijst gecontroleerd wordt. Aansluitend worden de resultaten van de toets gepresenteerd. In de discussie wordt er verder ingegaan op de taalomgevingsfactoren die in de literatuur als meest invloedrijk op het taalgebruik en de taalvaardigheid van tweetalige kinderen worden betiteld. Hierin wordt ook gekeken of deze factoren voldoende vertegenwoordigd zijn in de PaBiQ vragenlijst. Tot slot wordt in de discussie getracht een interpretatie te geven van de resultaten om vervolgens een antwoord te geven op de onderzoeksvraag.

Methode

Deelnemers

De populatie in dit onderzoek richt zich op ouders van tweetalige en/of meertalige kinderen. De steekproef bestaat uit 10 ouders met kinderen tussen de vier en 10 jaar die hun kinderen tweetalig opvoeden in de omgeving Leiden en Utrecht. Ouders die hun kinderen drietalig opvoeden zijn ook opgenomen in de steekproef. De 10 tweetalige gezinnen uit de steekproef hebben de volgende kenmerken; zes gezinnen spreken Nederlands en Engels, één gezin Bulgaars, Engels en Nederland, één gezin Italiaans, Engels en Nederlands, één gezin Frans/Nederland en één gezin Servisch en Nederlands. In totaal bestaat de steekproef uit 8 tweetalige en 2 drietalige gezinnen. De steekproef is select gekozen via het sneeuwbaaleffect, aangezien de tweetalige gezinnen via deze manier makkelijk te benaderen waren. De

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

interviews zijn in het Nederlands afgenomen, een voorwaarde voor de steekproef was daarom dat één van de ouders in het gezin Nederlands kan spreken, begrijpen en lezen. Andere voorwaarden waren dat het gezin in Nederland woont en de kinderen van het gezin tussen de vier en 10 jaar oud zijn.

Meetinstrument

Het meetinstrument die de validiteit van de PaBiQ vragenlijst kan controleren is de dagboekmethode. De validiteit van de vragenlijst geeft een indicatie van de mate waarin het instrument daadwerkelijk de constructen meet dat het pretendeert te meten (Giesbrecht & Peters, 2010). De dagboekmethode is zogenaamd een Experience Sampling Method, een manier om data te verzamelen waarbij de respondent zelf intensief informatie bijhoudt en noteert over bepaalde gedragingen, gebeurtenissen en gedachten (Iida et al., 2012). In dit onderzoek wordt de techniek als volgt toegepast. Voor dit onderzoek is aan de hand van vragen uit de PaBiQ vragenlijst een dagboek ontwikkeld. Gedurende één week beantwoorden de ouders op twee momenten van de dag (tijdens het ontbijt en avondeten) vragen over welke talen er thuis en buitenshuis zijn gesproken. In dit onderzoek zijn de validiteit en de betrouwbaarheid van het zelfontwikkelde dagboek niet voorhanden, aangezien dit onderzoek de eerste evaluatie van het instrument uitvoert. De dagboekmethode op zich is al door meerdere onderzoeken gebruikt om data te verzamelen (Gollan et al., 2005; Lanvers, 2001)

Procedure

De PaBiQ vragenlijst is bij 10 tweetalige gezinnen in het Nederlands mondeling afgenomen bij één of beide ouders in de thuissituatie. Nadat het interview was afgenomen kregen de ouders via de mail een dagboek opgestuurd met instructies. Ouders hielden op twee momenten van de dag (tijdens het ontbijt en avondeten) zeven dagen lang een dagboek bij met vragen over de taalomgeving en het taalgebruik in het gezin. Tussen de afname van de vragenlijst en de dagboekmethode zat minimaal één week. De antwoorden van de vragenlijst en de dagboekmethode zijn per gezin na afname geanalyseerd en met elkaar vergeleken.

De gebruikte literatuur in deze studie is geselecteerd middels drie inclusiecriteria:

1. Het moet een artikel zijn waarin empirisch onderzoek gedaan wordt, waarin een correlationeel onderzoek of een regressieanalyse is uitgevoerd.
2. Het moet gaan om de taalomgeving en taalgebruik van tweetalige en/of meertalige gezinnen.
3. Het artikel is gepubliceerd in de periode 1990 - 2014.

Data analyse

De validiteit van de vragenlijst wordt gecontroleerd door de uitkomsten van de vragenlijst te vergelijken met de uitkomsten van de dagboekmethode. Hoe kleiner de verschillen tussen de antwoorden op de vragenlijst en het dagboek, hoe groter de validiteit van de vragenlijst. Via het gebruik van statistische meettechnieken worden de verschillen tussen de datasets gemeten. Bij het verwerken van de onderzoeksgegevens is gebruik gemaakt van een non-parametrische toets, omdat de steekproef kleiner dan 25 is en er gewerkt is op ordinaal meetniveau. De Wilcoxon toets wordt gebruikt bij twee afhankelijke steekproeven, omdat de toets significante verschillen kan ontdekken tussen de steekproeven (Baarda, De Goede, & Van Dijkum, 2007). De twee steekproeven in dit onderzoek zijn afhankelijk van elkaar, want er zijn twee metingen verricht bij 10 dezelfde respondenten. Met andere woorden, de Wilcoxon toets kan toetsen in hoeverre de antwoorden van de vragenlijst en de dagboekmethode verschillen. De nulhypothese en de alternatieve hypothese zijn als volgt geformuleerd.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2$$

$$H_A: \mu_1 \neq \mu_2$$

H_0 : Er zit geen verschil in de uitkomsten van de dagboekmethode en de vragenlijst.

H_A : Er zit wel verschil in de uitkomsten van de dagboekmethoden en de vragenlijst.

Aan de hand van een codeerschema zijn alle antwoorden op de vragen van de vragenlijst en het dagboek ingevoerd in de datamatrix van SPSS. De antwoorden worden gescoord op ordinaal meetniveau, vaak op een schaal van 0 t/m 4 (waarbij geldt; 1=zelden/2=soms/3=meestal/4=altijd). Met een frequentietabel in SPSS zijn alle scores van de variabelen berekend om het coderen te controleren. De vragenlijst is in één meetmoment afgenomen, waardoor er voor elke variabele één antwoord is bij deze dataset. Bij de dagboekmethode zijn er in totaal 14 meetmomenten geweest in zeven dagen. De vragen 4.1 t/m 4.3 (zie Bijlage) zijn tweemaal op één dag gemeten (gedurende ontbijt en avondeten), de vragen 5.1 t/m 5.3 (zie Bijlage) zijn één keer per dag gemeten. Door de scores van de twee meetmomenten per dag samen te nemen, kan het gemiddelde berekend worden van de vragen 4.1 t/m 4.3, 5.1 en 5.2. Variabelen met een 5, 7 of 9 puntschaal van Likert mogen aangenomen worden als variabelen op intervalniveau. Dit betekent dat het gemiddelde van de ordinale variabelen met een 5 punt schaal (nooit, zelden, soms, meestal, altijd) berekend mag worden. Bij de variabelen met een schaal met 3 punten (nooit, één keer in de week, elke dag) bij de taalactiviteiten (vraag 5.3) wordt de modus berekend bij alle 14 metingen. Voor elke dag is er per vraag op deze manier een gemiddelde of modus berekend.

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

Uit het optellen van de afzonderlijke dagscores volgen twee weekcores per respondent: beide scores representeren respectievelijke data verkregen uit de dagboeken en de data uit de vragenlijst. De Wilcoxon test in hoeverre de verkregen data met elkaar overeen komt, door inzicht te geven in de verschillen en overeenkomsten van de antwoorden op de vragenlijst en het dagboek om uiteindelijk een conclusie te kunnen trekken over de validiteit van de vragenlijst. Tot slot kan de taalrijksdomscore met de twee weekcores van de vragen 4.1 t/m 4.3 (over taalsituatie binnenshuis) en 5.1 t/m 5.3 (over taalsituatie buitenshuis) berekend worden (zie Bijlage). De taalrijksdomscore geeft voor elke taal aan in welke mate deze in en buiten het huis door het gezin wordt gesproken. De taalrijksdomscores van het dagboek en de vragenlijst kunnen vervolgens met elkaar vergeleken worden.

Resultaten

Uit de analyses blijkt dat bij 10 van de 24 variabelen (N=24) de overschrijdingskans $<0,05$ is, dit verschil is dus significant (zie Tabel 1). De gevonden verschillen bij de overige 14 variabelen zijn niet statistisch significant. Om de resultaten gestructureerd weer te geven, is ervoor gekozen om de 24 variabelen op te delen in vijf groepen. De belangrijkste verschillen en overeenkomsten van de vragenlijst en dagboek worden besproken aan de hand van deze vijf groepen waarin de variabelen zijn opgedeeld, namelijk 1) taalgebruik met moeder, vader, broer/zus, 2) taalactiviteiten 3) taalgebruik met andere mensen 4) taalmixen 5) taalrijkdom scores. Tot slot worden de algemene resultaten van de vijf groepen variabelen besproken.

Taalgebruik met moeder, vader, broer/zus

De variabelen in deze groep geven het onderlinge taalgebruik weer tussen het kind met de moeder, vader en broer/zus (zie Tabel 1). Het taalgebruik van de ouders laat een gevarieerd beeld zien. Op de variabele 'taalgebruik vader' scoren alle ouders lager op het dagboek. Dit betekent dat iedereen bij het dagboek aangeeft dat de vader minder frequent taal 1 spreekt met zijn kind dan uit de scores van de vragenlijst blijkt. De overeenkomsten in de antwoorden op de vraag over het taalgebruik van de vader liggen hoger ten opzichte van het taalgebruik van de moeder. De resultaten wijzen uit dat 5 van de 10 ouders op de variabele 'taalgebruik vader' hetzelfde scoort op zowel de vragenlijst als het dagboek. Bij de moeder is er sprake van twee overeenkomsten tussen de antwoorden. Zes van de 10 ouders geven bij het dagboek aan, met een gemiddelde rangscore van 4,60, dat de moeder taal 2 minder frequent spreekt met haar kind dan uit de score op de vragenlijst blijkt. Slechts 2 ouders scoren op het dagboek op deze variabele hoger. De gevonden verschillen bij de variabelen

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

Tabel 1

Test en Rank Statistics Groep 1' Taalgebruik met Moeder, Vader en Broer/Zus' Dagboek (DA) en Vragenlijst(VA)

Variabelen		N	Mean Rank	Sum of ranks	P-waarde (2-tailed)	Z-waarde
Taal 2 ^c Taalgebruik moeder	Negative ranks ^a	6	5,50	33,00	0,036	-2,100 ^d
	Positive ranks	2	1,50	3,00		
	Ties	2				
	Total	10				
Taal 1 ^b Taalgebruik vader	Negative ranks	5	3,00	15,00	0,043	-2,023 ^d
	Positive ranks	0	,00	,00		
	Ties	5				
	Total	10				

- a. Ranks Wilcoxon Signed Ranks
 b. Taal 1; Dutch- English
 c. Taal 2; Dutch- Other language
 d. Bases on positive ranks

‘Taal 1 taalgebruik moeder’ en ‘Taal 2 taalgebruik vader’ zijn statistisch niet significant. Hetzelfde geldt voor de variabele ‘taalgebruik broers/zussen’.

Taalactiviteiten

De groep ‘taalactiviteiten’ representeert de variabelen op de vragenlijst en de dagboekmethode die per taal meten hoe vaak het kind leest, televisie kijkt en een verhaal vertelt. Er is een significant verschil gevonden tussen de antwoorden op de vragenlijst en het dagboek op de variabele ‘taalactiviteit verhaal’ (zie Tabel 2). De antwoorden op de taalactiviteit ‘verhaal’ komen redelijk overeen. Zo hadden 4 van de 10 ouders gelijke antwoorden op een schaal van 0 tot 2 op de taalactiviteit verhaal. Tussen de antwoorden op de variabelen lezen en televisie kijken is geen significant verschil gevonden.

Taalgebruik met andere mensen

Onder deze groep vallen de variabelen ‘taalgebruik vrienden kind’, ‘vrienden familie’ en ‘het taalgebruik van de oppas of andere belangrijke volwassene’ (zie Tabel 3). Er is een significant verschil gevonden tussen de scores over het taalgebruik van de vrienden van het kind en de vrienden van de familie. Op beide variabelen geven 8 van de 10 respondenten een lagere score op het dagboek. Eén respondent scoort hoger op de variabele taalgebruik ‘vrienden familie’. Opvallend is dat er weinig overeenkomsten zijn in de scores over het taalgebruik van de vrienden van het kind.

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

Tabel 2

Test en Rank Statistics Groep 2 'Taalactiviteiten' Dagboek (DA) en Vragenlijst(VA)

Variabelen		N	Mean Rank	Sum of ranks	P-waarde (2-tailed)	Z-waarde
Taal 1 ^b Taalactiviteit verhaal	Negative ranks	6	3,50	21,00	0,023	-2,271 ^d
	Positive ranks	0	,00	,00		
	Ties	4				
	Total	10				
Taal 2 ^c Taalactiviteit verhaal	Negative ranks	6	3,50	21,00	0,020	-2,333 ^d
	Positive ranks	0	,00	,00		
	Ties	4				
	Total	10				

- a. Ranks Wilcoxon Signed Ranks
 b. Taal 1; Dutch- English
 c. Taal 2; Dutch- Other language
 d. Based on positive ranks

De verschillen in antwoorden tussen de vragenlijst en het dagboek zijn op de variabelen 'taalgebruik vrienden kind' en 'vrienden familie' het meest uiteenlopend in vergelijking met de andere groepen variabelen. Op de variabelen 'taalgebruik oppas' en 'taalgebruik volwassene' is geen significant effect gevonden.

Taalmixen

Deze groep variabelen meet hoe vaak het kind in één zin de talen door elkaar gebruikt en hoe vaak het gezin in het algemeen de talen door elkaar gebruikt. Bij beide variabelen die het mixen van de talen in de thuissituatie meten is geen significant effect gevonden ($Z = -3,57$; $p > 0.05$).

Taalrijkdomsscores

De taalrijkdomscore geeft voor elke taal aan in welke mate deze in en buiten het huis door het gezin wordt gesproken. Er is een significant verschil in Taalrijkdomscore buitenshuis voor taal 1 ($Z = -2,803$; $p < 0.01$) en voor taal 2 ($Z = -2,805$; $p < 0.01$). De scores werden gescoord op een schaal van 1 tot 14. Alle 10 de respondenten scoren op het dagboek lager (zie Tabel 4).

Algemene resultaten

De gevonden significante verschillen tussen de vragenlijst en het dagboek laten bij het taalgebruik van de ouders een gevarieerd beeld zien. De verschillen in antwoorden tussen de vragenlijst en het dagboek zijn bij de groep variabelen 'taalgebruik met andere mensen' op de

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

Tabel 3

Test en Rank Statistics Variabelen Taalgebruik Andere Mensen Dagboek (DA) en Vragenlijst(VA)

Variabelen		N	Mean Rank	Sum of ranks	P-waarde (2-tailed)	Z-waarde
Taal 1 ^b Taalgebruik vrienden kind	Negative ranks	10	5,50	55,00	0,005	-2,805 ^d
	Positive ranks	0	,00	,00		
	Ties	0				
	Total	10				
Taal 2 ^c Taalgebruik vrienden kind	Negative ranks	8	4,50	36,00	0,012	-2,524 ^d
	Positive ranks	0	,00	,00		
	Ties	2				
	Total	10				
Taal 1 ^b Taalgebruik vrienden familie	Negative ranks	8	5,00	40,00	0,038	-2,075 ^d
	Positive ranks	1	5,00	5,00		
	Ties	1				
	Total	10				
Taal 2 ^c Taalgebruik vrienden familie	Negative ranks	8	4,50	36,00	0,012	-2,524 ^d
	Positive ranks	0	,00	,00		
	Ties	2				
	Total	10				

a. Ranks Wilcoxon Signed Ranks
b. Taal 1; Dutch- English
c. Taal 2; Dutch- Other language
d. Based on positive ranks.

variabelen ‘taalgebruik vrienden kind’ en ‘vrienden familie’ het meeste uiteenlopend in vergelijking met de andere vier groepen variabelen. Bij de taalactiviteiten is er een significant verschil gevonden op de variabele ‘taalactiviteit verhaal’. Bij de overige taalactiviteiten lezen en televisie is er geen significant verschil gevonden. Bij de taalrijkdomscore is een verschil gevonden in de taalsituatie buitenshuis, bij de taalsituatie binnen het huis is er geen significant effect gevonden. Tot slot is het opvallend dat de gemiddelde rangordescores van de 10 significante variabelen bij alle negatieve rangordescores een gelijke of hogere score hebben dan de positieve rangordescores. Dit betekent dat waar er sprake is van een significant verschil, de respondenten gemiddeld op alle variabelen lager scoren op het dagboek in vergelijking met de scores op de vragenlijst. Met uitzondering van de variabele ‘taalgebruik moeder’, slechts twee ouders scoren op deze variabele hoger. Voor de variabelen waarbij geen significant verschil gevonden is, kan de nulhypothese niet verworpen worden. Zie Tabel 1, 2, 3 en 4 voor de bijhorende p- en z-waarden per variabele.

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

Tabel 4

Test en Rank Statistics Groep 5 'Taalrijkdomsscores' Dagboek (DA) en Vragenlijst(VA).

Variabelen		N	Mean Rank	Sum of ranks	P-waarde (2-tailed)	Z-waarde
Taal 1 ^b Taalrijkdomsscore buitenshuis	Negative ranks	10	5,50	55,00	0,005	-2,803 ^d
	Positive ranks	0	,00	,00		
	Ties	0				
	Total	10				
Taal 2 ^c Taalrijkdomsscore buitenshuis	Negative ranks	10	5,50	55,00	0,005	-2,805 ^d
	Positive ranks	0	,00	,00		
	Ties	0				
	Total	10				

a. Ranks Wilcoxon Signed Ranks
b. Taal 1; Dutch- English
c. Taal 2; Dutch- Other language
d. Based on positive ranks

Discussie

Een aantal kritische kanttekeningen zijn bij dit onderzoek op zijn plaats. Allereerst zijn de resultaten van dit onderzoek gebaseerd op een kleine en selecte steekproef (N=10). Bij kleine steekproeven dient voorzichtigheid te worden betracht met het trekken van conclusies, omdat de generaliseerbaarheid van de waargenomen feiten gering is. Een volgend aspect van kritiek is dat de interviews in het Nederlands zijn afgenomen, waardoor tweetalige gezinnen die geen Nederlands spreken automatisch buiten de doelgroep vallen. Een punt van kritiek bij het afnemen van het interview is dat de respondenten sociaal wenselijke antwoorden kunnen hebben gegeven, waardoor het kan zijn dat sommige antwoorden op de vragenlijst niet representatief zijn. Alle interviews zijn afgenomen door één persoon, waardoor de interviews zo gestandaardiseerd mogelijk zijn afgenomen. Tot slot zijn de 10 geïnterviewde gezinnen hoogopgeleid (HBO en WO), waardoor de resultaten moeilijk te generaliseren zijn naar een bredere doelgroep.

De dagboekmethode is één manier om de validiteit van de vragenlijst te verifiëren. Het voordeel van deze methode is dat de respondenten dagelijks het taalgebruik in het dagboek bijhouden, wat leidt tot een lage geheugenbias. Het dagelijks bijhouden verschaft meer inzicht en informatie over de natuurlijke taalinteracties binnen het gezin. Een nadeel van de dagboekmethode kan zijn dat er vermoeidheid optreedt. Respondenten zouden het dagboek minder grondig kunnen bijhouden omdat ze de vragen reeds verschillende keren

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

hebben ingevuld (Wheeler & Reis, 1991).

Er is bij 10 van de 24 variabelen een significant effect gevonden. De grootste verschillen zijn gemeten bij het taalgebruik van andere mensen, zoals vrienden en familie van het gezin. Een verklaring hiervoor kan zijn dat het contact tussen het gezin en vrienden van de familie en het kind het meest variërend en inconsistent is. De gevonden significante verschillen bij het taalgebruik van de ouders lieten variërende uitkomsten zien. Er zijn alleen significante verschillen gevonden bij het taalgebruik vader bij taal 1 en taalgebruik moeder bij taal 2, waarbij de helft van de antwoorden bij de vader overeenkwamen. Bij de variabelen ‘taalgebruik vader taal 2’ en ‘taalgebruik moeder taal 1’ is geen significant verschil gevonden. Er kan een vraagteken gezet worden in hoeverre de gevonden significant verschillen bij het taalgebruik van de ouders betekenisvol zijn, aangezien de steekproef in het onderzoek zeer klein is (N=10) en de gevonden verschillen niet groot. Ook gaven de respondenten aan dat ze het taalgebruik moeilijk vonden aan te geven met de schalen, omdat ze de antwoordmogelijkheden ‘zelden’ en ‘soms’ dicht bij elkaar vonden liggen. Dit kan een verklaring zijn voor de variërende uitkomsten op het dagboek en de vragenlijst bij de variabelen die het taalgebruik van de ouders meten. Deze verklaring zegt weinig over het daadwerkelijk meten van het taalgebruik.

Een volgend punt dat uit de resultaten naar voren komt is dat waar er sprake is van een significant verschil, de ouders gemiddeld op alle variabelen, met uitzondering van de variabele taalgebruik moeder, lager scoren op het dagboek in vergelijking met de scores op de vragenlijst. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de dagboekmethode nog specifiekere metingen verricht dan de vragenlijst, aangezien er bij de dagboekmethode metingen zijn verricht over een hele week en de vragenlijst maar één meting betreft. Bovengenoemde verklaringen zeggen weinig over de validiteit van de vragenlijst zelf. Aanvullend onderzoek is nodig om hier meer over te kunnen zeggen.

Bij de groep taalactiviteiten is alleen een significant verschil gevonden bij de variabele ‘verhaal’. Deze verschillen kunnen ontstaan zijn door de brede interpretatie van de taalactiviteit ‘verhaal vertellen’ door het kind, waardoor variaties in de antwoorden bij het dagboek en de vragenlijst kunnen zijn ontstaan. Ook is er een significant verschil gevonden bij de taalrijkdomscore buitenshuis, de score geeft aan in welke mate een taal gesproken wordt. Dit verschil kan op dezelfde manier verklaard worden als de contacten met andere mensen, namelijk dat het taalgebruik buitenshuis minder consistent is dan de taalfactoren binnen huis.

In de literatuur worden drie belangrijkste omgevingsfactoren genoemd die de

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

taalontwikkeling van het kind beïnvloeden: de hoeveelheid input van een bepaalde taal, de taalpatronen van de ouders en de taalactiviteiten. De vaardigheid van tweetalige kinderen in elke taal sterk gerelateerd is aan de hoeveelheid input die een kind ontvangt in die taal (De Houwer , 2007 ; Duursma et al. , 2007). Volgens De Houwer (2007) scoort een kind als het om zijn taalontwikkeling gaat hoger bij tests op woordenschat, lezen en schrijven in de taal waarin het kind meer input ontvangt in die taal. In de vragenlijst wordt de input gemeten met de vragen over het taalgebruik van de directe omgeving, zoals het gezin zelf en de indirecte omgeving zoals familie, vrienden en de school. De uiteindelijke input binnen en buitenshuis wordt per taal weergegeven met de taalrijkdomscore. De input van elke taal wordt voldoende vertegenwoordigd in de PaBiQ. Of de hoeveelheid input van een taal samenhangt met hogere scores op woordenschat, lezen en schrijven kan niet gemeten worden met de vragenlijst, aangezien deze niet objectief gevraagd worden.

Ten tweede geeft De Houwer (2007) aan dat de taalpatronen van ouders een belangrijke taalomgevingsfactor zijn bij tweetalige kinderen. Ook de bevraging naar de taalpatronen van ouders zijn voldoende vertegenwoordigd in de oudervragenlijst. Zo wordt er naast vragen over input en de taalpatronen tussen kind, ouders en broers/zussen ook het mixen tussen talen bevraagd. Enige twijfel blijft bestaan over het effect van de vermenging van twee talen, zo geeft het ene onderzoek enerzijds aan dat taalvermenging negatief gerelateerd is met de vroege ontwikkeling van de woordenschat van een kind (Byers-Heinlein, 2013), anderzijds blijkt de één ouder één taal aanpak geen voldoende garantie te geven voor een succesvolle tweetalige ontwikkeling (De Houwer, 2007). Het effect van vermenging van talen zou meer onderzocht kunnen worden, de vragenlijst zou hierbij kunnen helpen aangezien de resultaten uitwijzen dat de metingen in de vragenlijst voor deze factor representatief zijn.

Tot slot blijken de taalactiviteiten voorlezen, verhaal vertellen, gesprekken voeren en kijken naar educatieve televisieprogramma's een positief effect hebben op de woordenschat en het taalbegrip (Leseman et al., 2009; Patterson, 2002). Er zijn geen verschillen gevonden bij de taalactiviteiten, met uitzondering van de taalactiviteit 'verhaal'. Taalactiviteiten kunnen waarschijnlijk op een representatieve manier gemeten worden door de PaBiQ.

De belangrijkste taalomgevingsfactoren, zoals genoemd in de literatuur (taalinput, taalpatronen van ouders en taalactiviteiten), zijn voldoende vertegenwoordigd in de PaBiQ vragenlijst. Aangezien er bij 14 vragen van vragenlijst, zoals taalmixen, taalpatronen broer/zus en taalactiviteiten, geen significant verschil is gevonden, kan met enige waarschijnlijkheid worden vastgesteld dat deze factoren op een representatieve manier worden gemeten door de vragenlijst. Of de taalpatronen van de ouders representatief worden

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

gemeten, kan aan de hand van de resultaten niet eenduidig worden aangegeven omdat deze gevarieerd zijn.

Conclusie

In dit onderzoek is er getracht antwoord te krijgen op de vraag *‘In hoeverre is de meting van de aangepaste PaBiQ Questionnaire (vragenlijst voor ouders van tweetalige kinderen) valide met betrekking tot de daadwerkelijke taalomgeving en taalgebruik bij tweetalige kinderen?’* Uit de resultaten blijkt dat er bij 10 van de 24 variabelen een significant verschil gevonden is tussen de antwoorden in de vragenlijst en het dagboek. Voor de validiteit van de aangepaste PaBiQ geldt hoe kleiner de verschillen tussen de antwoorden op de vragenlijst en het dagboek, hoe groter de validiteit van de vragenlijst. Aan de hand van de resultaten kan er geconcludeerd worden dat, voor de 10 significante variabelen waarbij er een significant verschil is, de nulhypothese verworpen kan worden. Bij de overige 14 niet-significante variabelen, kan de nulhypothese niet verworpen worden. Er kan met enige waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat 14 variabelen (58,3 procent van de vragen), zoals taalmixen, taalpatronen broer/zus en taalactiviteiten, door de vragenlijst representatief gemeten worden. De PaBiQ vragenlijst is waarschijnlijk voldoende valide om deze taalomgevingsfactoren bij tweetalige gezinnen in kaart te brengen. Bij de overige 10 variabelen (41,7 procent van de vragen) is het de vraag in hoeverre de gevonden verschillen betekenisvol zijn, aangezien de steekproef (N=10) zeer klein is en de gevonden verschillen niet groot. De gemeten verschillen in de antwoorden op de vragenlijst en het dagboek zeggen waarschijnlijk weinig over het daadwerkelijk meten van het taalgebruik. Aanvullend onderzoek is nodig om hier meer over te kunnen zeggen.

Hoewel de PaBiQ vragenlijst voor sommige factoren niet representatief bevonden is, kunnen de meest belangrijke factoren uit de literatuur, zoals ouderpatronen, taalinput en taalactiviteiten voor tweetalige taalontwikkeling wel worden gemeten door middel van de vragenlijst. Place & Hoff (2011) gaven al aan dat het van belang is om meer inzicht te krijgen in de heterogene condities waarin tweetaligheid zich ontwikkelt. De PaBiQ vragenlijst is waarschijnlijk een behoorlijk instrument om de omgevingsfactoren van de taalomgeving en taalgebruik die van invloed zijn op de taalontwikkeling van tweetalige kinderen in kaart te brengen.

Referenties

- Baarda, D. B., De Goede, M. P. M., & Van Dijkum C. J. (2007). *Basisboek Statistiek met SPSS*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Bailystok, E. (1991). Metalinguistic dimensions of bilingual language proficiency. In E. Bailystok (Ed.), *Language processing in bilingual children* (pp. 113-141). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bailystok, E. (2001). *Bilingualism in development: Language, literacy and cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bialystok, E. (2009). Bilingualism: The good, the bad, and the indifferent. *Bilingualism: Language and Cognition*, 12, 3-11.
- Butler, Y. G., & Hakuta, K. (2004). Bilingualism and second language acquisition. In T. Bhatia, & W. C. Ritchie (Eds.), *The handbook of bilingualism* (pp. 114-144). Malden: Blackwell Publishing.
- Byers-Heinlein, K. (2013). Parental language mixing: Its measurement and the relation of mixed input to young bilingual children's vocabulary size. *Bilingualism: Language and Cognition*, 16, 32-48.
- De Houwer, A. (2007). Parental language input patterns and children's bilingual use. *Applied Psycholinguistics*, 28, 411-424.
- Duursma, E., Romero-Contreras, S., Szuber, A., Proctor, P., Snow, C., August, D., & Calderón, M. (2007). The role of home literacy and language environment on bilinguals, English and Spanish vocabulary development. *Applied Psycholinguistics*, 28, 171-190.
- Genesee, F. (2006). Bilingual first language acquisition in perspective. In P. McCardle, & E. Hoff (Eds.), *Childhood bilingualism: Research on infancy through school age* (pp. 45-67). Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Giesbrecht, T. M., & Peters, M. J. V. (2010). Tests en schalen in forensische context. In P. J. van Koppen, H. L. G. J. Merckelbach, M. Jelicic, & J. W. Keijser (Eds.), *Reizen met mijn rechter; psychologie van het recht* (pp. 91-104). Deventer: Kluwer.

- Gollan, T. H., Bonanni, M. P., & Montoya, R. I. (2005). Proper names get stuck on bilingual and monolingual speakers' tip of the tongue equally often. *Neuropsychology, 19*, 278-287.
- Hoff, E. (2006). How social contexts support and shape language development. *Development Review, 26*, 55-88.
- Iida, M., Shrout, P., Laurenceau, J. P., & Bolger, N. (2012). Using methods in psychological research. In H. Cooper, P. M. Camic, D. L. Long, A.T. Panter, D. Rindskopf, & K. Sher (Eds.), *APA handbook of research methods in psychology* (Vol. 1, pp. 277-305). Washington, DC, USA: American Psychological Association.
- Lanvers, A. (2001). Language alternation in infant bilinguals: A developmental approach to codeswitching. *International journal of bilingualism, 5*, 437-464.
- Leseman, P.P.M., Mayo, A.Y., & Scheele, A.F. (2009). Old and new media in the lives of young disadvantaged bilingual children. In A. Bus, & B. Neuman (Eds.), *Multimedia and literacy development* (pp. 135-155). New York: Routledge.
- MacLeod, A. A., Fabiano-Smith, L., Boegner-Pagé, S., & Fontolliet, S. (2013). Simultaneous bilingual language acquisition: The role of parental input on receptive vocabulary development. *Child Language Teaching and Therapy, 29*, 131-142.
- Malakoff, M., & Hakuta, K. (1991). Translation skills and metalinguistic awareness in bilinguals. In E. Bailystok (Ed.), *Language processing in bilingual children* (pp. 141-166). Cambridge: Cambridge University Press.
- Okita, T. (2002). *Invisible work. Bilingualism, language choice and childrearing in intermarried families*. Amsterdam: John Benjamins.
- Padilla, A. M., Lindholm, K. J., Chen, A., Duran, R., Hakuta, K., Lambert, W., & Tucker, G. (1991). English-only movement: Myths, reality, and implications for psychology. *American Psychologist, 46*, 120-130.
- Patterson, J. L. (2002). Relationships of expressive vocabulary to frequency of reading and television experience among bilingual toddlers. *Applied Psycholinguistics, 23*, 493-508.

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

Place, S., & Hoff, E. (2011). Properties of Dual Language Exposure That Influence 2-Year-Old's Bilingual Proficiency. *Child Development*, 82, 1834-1849.

Scheele, A. F., Leseman, P. P., & Mayo, A. Y. (2010). The home language environment of monolingual and bilingual children and their language proficiency. *Applied Psycholinguistics*, 31, 117-140.

Tucker, G. R. (1998). A global perspective on multilingualism and multilingual education. In J. Cenoz, & F. Genesee (Eds.), *Beyond bilingualism: Multilingualism and multilingual education* (pp. 3-15). Clevedon: Multilingual Matters.

Wheeler, L., & Reis H.T. (1991). Self-recording of everyday life events: origins, types and uses. *Journal of Personality*, 59, 339-54.

Bijlage

Aangepaste Questionnaire for parents of bilingual Children (PaBiQ).

1. Algemene informatie over het kind

1.1 Geboortedatum: _____

1.2 Datum van aankomst in het land waar u woont (alleen in het geval dat de geboorteplaats niet in het land is waar u woont): _____

1.3 Welke talen spreekt uw kind nu?

Turks	Nederlands	Koerdisch	Anders, namelijk

1.4 Welke talen begrijpt uw kind nu?

Turks	Nederlands	Koerdisch	Anders, namelijk

1.5 Bij welke taal voelt uw kind zich het fijnst, denkt u? _____

1.6 Hoeveel broers en zussen heeft uw kind? _____

1.7 Als hoeveelste in het gezin is dit kind geboren? _____

2. Vroege ontwikkeling van het kind

2.1 Hoe oud was uw kind toen hij/zij zijn/haar eerste woord sprak? _____

2.2 Hoe oud was uw kind toen hij/zij voor het eerst korte zinnen maakte? _____

Voorbeeld: *meer water; poes weg*

2.3 Bent u ooit bezorgd geweest over de taal van uw kind, voordat hij/zij drie of vier jaar was? JA of NEE

_____

2.4 Heeft uw kind wel eens gehoorproblemen of regelmatig oorontstekingen gehad? JA of NEE

_____

2.5 Welke talen heeft uw kind gehoord voordat hij/zij **vier jaar** oud was? Heeft uw kind de volgende talen 'nooit', 'zelden', 'soms', 'meestal' of 'altijd' gehoord voor die leeftijd?

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%		<i>Score/4</i>
Turks						<i>Turks</i>	
Nederlands						<i>Nederlands</i>	
Koerdisch						<i>Koerdisch</i>	
Anders, namelijk						<i>Anders</i>	

2.6.1 Was er een bepaalde leeftijd waarop uw kind (een van) de talen meer ging horen dan daarvoor? JA of NEE.

2.6.2 Indien JA, op welke leeftijd en waardoor kwam dat? (bijvoorbeeld door peuterspeelzaal/creche/sport/vrienden)?

Turks		Jaar	Maand	Waardoor?	Aantal maanden van blootstelling
	Datum van meer blootstelling	_____	_____		1) Converteer leeftijd van blootstelling naar maanden:
	Geboortedatum	_____	_____		2) Converteer leeftijd op testmoment naar maanden:
	Leeftijd van blootstelling	_____	_____		3) 2-1 =
Extra informatie					
Nederlands		Jaar	Maand	Waardoor?	Aantal maanden van blootstelling
	Datum van meer blootstelling	_____	_____		1) Converteer leeftijd van blootstelling naar maanden:
	Geboortedatum	_____	_____		2) Converteer leeftijd op testmoment naar maanden:
	Leeftijd van blootstelling	_____	_____		3) 2-1 =
Extra informatie					
Koerdisch		Jaar	Maand	Waardoor?	Aantal maanden van blootstelling
	Datum van meer blootstelling	_____	_____		1) Converteer leeftijd van blootstelling naar maanden:
	Geboortedatum	_____	_____		2) Converteer leeftijd op testmoment naar maanden:
Leeftijd van blootstelling	_____	_____			

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

	Extra informatie		3) 2-1 =
--	------------------	--	----------

2.7 Van wie hoorde uw kind de volgende talen? (Kruis alle toepasselijke vakjes aan.)

	Turks	Nederlands	Koerdisch	Anders
a. Moeder				
b. Vader				
c. Grootouders				
d. Babysitter /oppas				
e. Andere volwassenen, namelijk _____				
f. Broers en/of zussen				
g. Peuterspeelzaal /crèche				
Totaal (1 punt per vakje)				
Totaal per taal	/7	/7	/7	/7

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

3. Huidige vaardigheden

	Turks	Nederlands	Koerdisch	Anders
3.1 Hoe goed denkt u dat uw kind de volgende talen spreekt, in vergelijking met andere kinderen van dezelfde leeftijd? <i>0 = niet heel goed/niet zo goed als zij; 1 = een beetje minder goed/een paar verschillen; 2 = (over het algemeen) hetzelfde; 3 = heel goed, beter</i>	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3
3.2 Hoe goed spreekt uw kind de volgende talen in vergelijking met kinderen van dezelfde leeftijd die alléén die taal spreken? <i>0 = niet heel goed/niet zo goed als zij; 1 = een beetje minder goed/een paar verschillen; 2 = (over het algemeen) hetzelfde; 3 = heel goed, beter</i>	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3
3.3 Denkt u dat uw kind het moeilijk vindt om goede zinnen te maken? <i>0 = ja, heel moeilijk; 1 = een beetje moeilijk; 2 = (over het algemeen) normaal; 3 = niet moeilijk, beter dan andere kinderen</i>	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3
3.4 Bent u tevreden met hoe uw kind zichzelf kan uitdrukken in het ...? Altijd? <i>0 = helemaal niet tevreden; 1 = niet erg tevreden; 2 = behoorlijk tevreden/over het algemeen tevreden; 3 = erg/helemaal tevreden</i>	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3
3.5 Hoe goed denkt u dat uw kind de volgende talen begrijpt, in vergelijking met andere kinderen van dezelfde leeftijd? <i>0 = niet heel goed/niet zo goed als zij; 1 = een beetje minder goed/een paar verschillen; 2 = (over het algemeen) hetzelfde; 3 = heel goed, beter</i>	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3
3.6 Voelt uw kind zich gefrustreerd als hij/zij niet kan communiceren in het ...? <i>0 = erg gefrustreerd/bijna altijd gefrustreerd/heel vaak gefrustreerd; 1 = vaak gefrustreerd/ja; 2 = soms gefrustreerd, maar niet vaak; 3 = (bijna) nooit gefrustreerd/nee</i>	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3
Totaal per taal	/18	/18	/18	/18

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

4. Taal die thuis wordt gebruikt

4.1.1 Met de ouders

	Moeder ↔ Kind					Vader ↔ Kind				
	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%
Turks										
Nederlands										
Koerdisch										
Anders										

4.1.2 Hoe vaak komt het voor dat u zelf in het Turks praat met uw kind, maar uw kind in het Nederlands antwoord geeft?

	Moeder ↔ Kind					Vader ↔ Kind				
	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%
Turks ↔ Nederlands										

4.1.3 Hoe vaak komt het voor dat uw kind een zin of uitspraak in het **Turks begint** en in het **Nederlands eindigt**?

	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%
Turks → Nederlands					

4.1.4 Hoe vaak komt het voor dat uw kind een zin of uitspraak in het **Nederlands begint** en in het **Turks eindigt**?

	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%
Nederlands → Turks					

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

4.1.5 Hoe vaak komt het voor dat uw kind een **Nederlands woord** gebruikt als hij/zij **Turks** aan het spreken is?

	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%

4.1.5 Hoe vaak komt het voor dat uw kind een **Turks woord** gebruikt als hij/zij **Nederlands** aan het spreken is?

	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%

4.1.6 Hoe vaak komt het voor dat binnen uw gezin het Turks en het Nederlands door elkaar gebruikt wordt?

	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%

4.2 Is er een andere volwassene die regelmatig voor uw kind zorgt? (Grootouders, oppas, etc.) JA of NEE. Indien JA, welke taal spreekt deze volwassene met uw kind en hoe vaak heeft uw kind contact met deze volwassene?

Andere Volwassene 1 ↔ Kind						Hoe vaak is het contact met deze andere volwassene?
	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%	
Turks						
Nederlands						
Koerdisch						
Anders						

Andere Volwassene 2 ↔ Kind						Hoe vaak is het contact met deze andere volwassene?
	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%	
Turks						

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

c. Verhalen vertellen									
Totaal									
Totaal per taal			/6			/6			/6

5.2 Welke taal spreekt uw kind met andere kinderen waar hij/zij regelmatig mee speelt?

Kind ↔ Vrienden					
	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%
Turks					
Nederlands					
Koerdisch					
Anders, namelijk _____					

5.3 Welke taal wordt er gesproken met vrienden van de familie met wie u regelmatig contact hebt?

Vrienden van de familie					
	0 Nooit 0%	1 Zelden 25%	2 Soms 50%	3 Meestal 75%	4 Altijd 100%
Turks					
Nederlands					
Koerdisch					
Anders, namelijk _____					

Berekening van de TaalRijkdomsScore (vragen 5.1, 5.2 en 5.3)

	Vraag 5.1 /6	Vraag 5.2 /4	Vraag 5.3 /4	Totaal /14
Turks				
Nederlands				
Koerdisch				

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

Anders, namelijk _____				
------------------------	--	--	--	--

6. Informatie over de moeder en de vader*6.1 Informatie over de moeder*

6.1.1 In welk land bent u geboren? _____

6.1.2 In het geval dat u momenteel werkt, welke taal gebruikt u op uw werkplek? _____

6.1.3 Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?

- Geen opleiding (lager onderwijs: niet afgemaakt)
- Lager onderwijs (lagere school, basisschool, speciaal basisonderwijs)
- Lager of voorbereidend beroepsonderwijs (zoals huishoudschool, vbo, lbo, lts, leao, lhno, vmbo)
- Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (zoals mavo, (m)ulo, ivo, vmbo-t)
- Mbo 2 of 3 jaar
- Middelbaar beroepsonderwijs en beroepsbegeleidend onderwijs (zoals mbo 4 jaar, mts, meao, mhno, bol, bbl, in(t)as)
- Hoger algemeen en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (zoals havo, vwo, atheneum, gymnasium, hbs, mms)
- Hoger beroepsonderwijs (zoals hbo, hts, heao, lhno)
- Wetenschappelijk onderwijs (universiteit)
- Anders, namelijk: _____

6.1.4 Hoe goed spreekt u de volgende talen naar uw mening?

	0 Enkel een paar woorden	1 Het gaat, maar met moeite	2 Basisvaardigheden (het gaat)	3 Goed	4 Heel goed
Turks					
Nederlands					
Koerdisch					
Anders					

6.1.5 Leest u wel eens in uw vrije tijd, b.v. boeken, kranten, tijdschriften of religieuze geschriften?

_____

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

0 = vrijwel nooit, 1 = heel af en toe, 2 = redelijk vaak, 3 = elke dag

6.1.6 Hoe belangrijk vindt u het dat uw kind goed Turks leert?

	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Helemaal niet belangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Heel belangrijk	

6.1.7 Hoe belangrijk vindt u het dat uw kind goed Nederlands leert?

	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Helemaal niet belangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Heel belangrijk	

6.2 Informatie over de vader

6.2.1 In welk land bent u geboren? _____

6.2.2 In het geval dat u momenteel werkt, welke taal gebruikt u op uw werkplek? _____

6.2.3 Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?

- Geen opleiding (lager onderwijs: niet afgemaakt)
- Lager onderwijs (lagere school, basisschool, speciaal basisonderwijs)
- Lager of voorbereidend beroepsonderwijs (zoals huishoudschool, vbo, lbo, lts, leao, lhno, vmbo)
- Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (zoals mavo, (m)ulo, ivo, vmbo-t)
- Mbo 2 of 3 jaar
- Middelbaar beroepsonderwijs en beroepsbegeleidend onderwijs (zoals mbo 4 jaar, mts, meao, mhno, bol, bbl, in(t)as)
- Hoger algemeen en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (zoals havo, vwo, atheneum, gymnasium, hbs, mms)
- Hoger beroepsonderwijs (zoals hbo, hts, heao, hhno)
- Wetenschappelijk onderwijs (universiteit)   Anders,   namelijk:
_____

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

6.2.4 Hoe goed spreekt u de volgende talen, naar uw mening?

	0 Enkel een paar woorden	1 Het gaat, maar met moeite	2 Basisvaardigheden (het gaat)	3 Goed	4 Heel goed
Turks					
Nederlands					
Koerdisch					
Anders					

6.2.5 Leest u wel eens in uw vrije tijd, b.v. boeken, kranten, tijdschriften of religieuze geschriften?

_____

0 = nooit, ik kan niet lezen, 1 = heel af en toe, 2 = redelijk vaak, 3 = elke dag

6.1.6 Hoe belangrijk vindt u het dat uw kind goed Turks leert?

Helemaal niet belangrijk   1   2   3   4   5   6   7   Heel belangrijk

6.1.7 Hoe belangrijk vindt u het dat uw kind goed Nederlands leert?

Helemaal niet belangrijk   1   2   3   4   5   6   7   Heel belangrijk

7. Moeilijkheden

Geef in elk vakje alstublieft JA of NEE aan:

HET METEN VAN TWEETALIGHEID

	Broer/zus	Moeder	Vader	Vaders familie	Moeders familie
Voornamelijk moeilijkheden met lezen en spellen					
Moeilijkheden met het begrijpen van anderen wanneer zij spreken					
Moeilijkheden met het zich mondeling uitdrukken (uitspraak, het vormen van zinnen, het vinden van het juiste woord, etc.)					
TOTAAL					